

**Homenatge a
Josep Maria Vallès Martí,
un investigador espluguí**

Dr. Josep M. Sans i Travé

•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•

Josep Maria Vallès i Martí, un investigador espluguí

Dr. Josep Maria **Sans i Travé**
Acadèmic i exdirector de l'ANC

Introducció

Quan la junta del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà va aprovar dedicar aquest volum a l'espluguí Josep Maria Vallès i Martí, em vaig oferir per fer-li la corresponent *laudatio*, a la qual l'afectat va acceptar el seu consentiment.

El meu oferiment responia a dues raons que em plau de consignar en aquest encapçalament: la primera, la més important, l'amistat que des de fa anys em lliga amb l'homenatjat i que ens honora els dos. Però si aquest factor no fos suficient hi ha un altre motiu que personalment tinc molt assumit i que professionalment he contribuït a destacar i ajudar: em refereixo al món de la recerca, principalment històrica, que al llarg i ample del nostre país hi han contribuït investigadors al marge de la formació universitària i que han fet aportacions iguals i fins i tot superiors dels acadèmics. Només esmentaré quatre exemples –n'hi ha centenars en les monografies locals– per destacar la importància de la seva obra i els tres ben coneguts i admirats per mi.

El primer, que va ser mestre meu en arxivística notarial, el senyor Josep M. Madurell i Marimon (1893-1983). Truncats els seus estudis d'arquitectura durant la guerra civil, inicià la seva tasca arxivística a les ordres d'Agustí Duran i Sanpere (1887-1975) col·laborant en la salvació del patrimoni documental, juntament amb en Josep M. Font i Rius, Martí de Riquer, Eduard Toda i altres. Acabada la guerra, col·laborà en l'arxivament de la documentació del Museu Marítim de Barcelona i seguidament el 1942, sota la direcció del notari Raimon Noguera i de Guzmán, passà a catalogar el riquíssim fons de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, que es publicà en quatre volums entre 1950-1959. Madurell és autor de més de 500 treballs, entre llibres i articles i facilità molts documents a altres investigadors per als seus propis estudis i recerques. El 1972 fou elegit membre numerari de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

El segon, el targarí, arxiver municipal, qui ens deixà tres excel·lents volums sobre la història de Tàrraga, publicats el 1984, el 1987 i el 2005, a banda d'altres llibres sobre els carrers, l'aigua potable o síntesis de la història de la seva ciutat. Col·laborà fins a la seva mort en les trobades del «Grup de Recerques de les Terres de Ponent», assistint a les trobades i presentant molt sovint el resultat dels seus treballs d'investigació.

Gairebé el mateix podria dir del seu amic i company Ramon Boleda Cases, de Verdú, recentment finat als 99 anys. (1922-2021). Pagès de professió, ha estat autodidacta polifacètic, tot havent deixat un nombre destacat de treballs i llibres –n'hi ha de registrats una trentena– sobre la seva població natal i els seus personatges així com del seu entorn geogràfic.

El quart que m'ha semblat esmentar, de la comarca lleidatana de la Segarra, és Jaume Coberó i Coberó, de Torà (1920-2004), de qui vaig tenir l'honor de prologar un dels seus llibres sobre la història religiosa i civil de Torà i presentar-lo públicament a la seva vila. Les seves aportacions més destacades foren sobre les guerres carlines a Torà i els seus contorns. Coberó professionalment fou pagès i també obrer industrial, que seguí posteriorment l'exemple de dos rectors de la parròquia de Sant Gil, de Torà, que d'alguna manera foren els seus mestres, mossèn Xavier Bosch i Comelles (1882-1836) i Jaume Sarri i Muntada, qui en deixar l'esmentada parròquia el 1959 lliurà a Jaume Coberó les fitxes històriques que havia anat aplegant al llarg dels anys i que foren magistralment aprofitades per l'historiador. Al seu costat, sense formació universitària específica, al nostre país florí una plèiade immensa per tot el territori representada principalment per rectors de parròquies que tenien al seu abast la documentació parroquial i molt sovint també la notarial que, fruit de la seva anàlisi, publicaren molt bones monografies sobre les poblacions que servien, algunes de les quals representen encara avui l'única de consultable.

No m'estendré, perquè no és ni el lloc ni el moment, en la munió de monografies i llibres sobre aspectes locals sortits a la llum deguts a l'interès d'aquests clergues, sovint fets amb més bona voluntat que saber, però imprescindibles per al coneixement del passat de molts dels nostres pobles. Em sembla, però, de justícia per la proximitat territorial com a mínim esmentar alguns dels noms, la majoria traspasat i d'altres afortunadament encara vius, que al marge de l'acadèmia ens han aportat dades i informació per al coneixement i valoració del nostre passat col·lectiu.

D'entre els clergues voldria fer memòria del religiós franciscà natural de Montblanc, del segle XVIII, fra Jaume Aixalà Gassol, que entre d'altres obres històriques elaborà una novena dedicada a la Mare de Déu de la Serra; del fill de la Selva del Camp Joan Pié i Faidella (1836-1919), que regí algunes parròquies de l'arxiprestat, com ara la Guàrdia dels Prats, la Glorieta i Rocallaura, per les seves aportacions al coneixement del passat del santuari del Tallat; del colomí Joan Segura i Valls (1844-1909) per les seves aportacions sobre la seva vila nadiua, principalment; el vallfogonenc Ramon Corbella i Llobet (1850-1924), per la seva monografia sobre Vallfogona de Riucorb; Josep Porta i Blanch (1856-1932), per la seva monografia sobre Barberà, elaborada entre els anys 1899 i 1905, quan ocupà la rectoria d'aquesta parròquia; el montblanquí Ramon Sabaté i Balcells (1877-1933) per les seves aportacions al coneixement del passat de la nostra comarca i del santuari de la Serra, publicades principalment al setmanari *La Conca de Barbarà*, entre 1904-1916; el montblanquí Pau Queralt i Gaya (1878-1936) per les seves aportacions històriques i culturals sobre el passat de la seva vila i la tasca de difusió que en feu, sobretot al periòdic *Aires de la Conca* (1925-1936); el foresenc Tomàs Capdevila Miquel (1903-1936), per les seves aportacions al coneixement dels monestirs de Poblet i Santes Creus i especialment per la seva monografia sobre Sarral apareguda el 1935 (reeditada amb algunes aportacions de mossèn Antoni Morell i Jansà el 1975); pare Jordi (Ramon) Bou i Simó (1925-2016), per les seves aportacions musicals i també històriques –a qui se l'homenatjà amb el número 31, de 2013 de l'*Aplec de Treballs*.

I els més recents: mossèn Albert Palacín Artiga (1939), pel seu compromís amb la llengua catalana i les seves aportacions sobre la història religiosa de la Conca –que va merèixer el reconeixement a la seva tasca cultural en l'*Aplec* número 23 (2005) del nostre centre d'estudis–, Àngel Bergadà i Escrivà (1930-2009), pels seus treballs sobre sociologia i religiositat de la comarca i especialment per la seva aportació al coneixement de les execucions dels eclesiàstics de la comarca durant el període revolucionari dels primers mesos de la guerra civil.

Al costat d'aquests egregis eclesiàstics hem d'afegir un destacat nombre de d'estudiosos laics que feren també les seves aportacions al coneixement històric de Montblanc i altres llocs de la nostra comarca, alguns amb carrera superior, però no de l'especialitat històrica, per bé que majoritàriament de dret. Em semblen destacables els noms

del montblanquí Ramon Cantó i Espinach (1844-1907), autor de la *Historia de la ilustre y real villa ducal de Montblanch*, escrita entre 1894 i 1906, que per diverses raons encara roman inèdita; de Joan Poblet i Teixidó (1877-1918) que tot i que centrés com a advocat la seva activitat principalment a Barcelona, aportà bons treballs per al coneixement del passat de Montblanc i del convent de la Serra; del montblanquí Lluís Vives i Poblet (1900-1974), autor de les *Narracions històriques de la vila de Montblanc*, inèdita, si bé utilitzada per alguns historiadors de la Conca, i dipositat el mecanoscrit des de maig de 2021 a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

D'entre tots destaquen amb llum pròpia per les seves aportacions al coneixement del passat de la comarca en general i de la vila de Montblanc i el monestir de Poblet –als quals dedicà llibres específics– el llibreter i bibliògraf montblanquí Antoni Palau i Dulcet (1867-1954) i Josep Porter i Rovira (1901-1999) per les seves aportacions al coneixement del passat de la vila montblanquina i també pel seu interès en elevar el seu nivell cultural, sigui amb conferències, sigui participant en associacions que tenien aquest objectiu.

No podem oblidar les personalitats més recents que han dedicat els seus estudis a fer recerca sobre Montblanc i la comarca, entre els quals cal esmentar els noms de Lluís París i Bou (1918-2006) per les seves aportacions al coneixement de la reconquesta i repoblació de la comarca i sobre la parròquia de Santa Maria. La nostra entitat li dedicà l'*Aplec de treballs*, número 22, (2004).

Destaca pel seu montblanquinisme i per les diverses aportacions històriques al coneixement de la vila, especialment en el camp religiós, Francesc Badia Batalla (1923-2020). El nostre centre també li va reconèixer les seves col·laboracions dedicant-li l'*Aplec de treballs*, número 26, (2008). També hem d'esmentar Maties Solé i Maseras, nascut a Montblanc el 1934, feliçment viu, que a banda de les seves aportacions a la conservació del patrimoni de la vila ducal i la seva destacada col·laboració en la restauració i rehabilitació del recinte emmurallat, així com en la creació d'institucions culturals montblanquines, ha fet destacades aportacions al coneixement del passat de Montblanc i també sobre alguns dels nostres pròcers. El nom de Josep Recasens i Llord, nat a Blancafort el 1934, s'ha de vincular d'una manera especialment destacada al coneixement de la repressió franquista a la nostra comarca i a altres aspectes del primer franquisme.

A tots aquests pròcers conguencs s'ha d'afegir Josep M. Vallès

i Martí, igualment per les aportacions al coneixement del passat general de la nostra comarca i d'alguns aspectes més concrets de la seva població nadiua de l'Espluga de Francolí. Hi ha una diferència destacable i comprensible, la metodologia utilitzada per Vallès és molt més actual i també les fonts que donen suport a les seves afirmacions són molt més nombroses, amples i contrastades. Per això, el resultat dels seus treballs històrics resulten especialment interessants, estan ben escrits amb una redacció impecable i esdevenen summament importants.

Família, formació i activitat professional

Josep Maria Vallès i Martí va néixer a l'Espluga de Francolí el 1945, fill dels pagesos Josep Vallès Torres i Antònia Martí Sans. Format a les escoles públiques de l'Espluga tingué com a mestres Pilar Josa, Fèlix Rodríguez i Josep M. Brunet. Estudià el Batxillerat laboral a l'Institut de Valls entre 1956-1961. En aquest darrer any entrava a treballar a les empreses del pròcer espluguí Josep Minguella i Roig, de qui arribarà a ser un dels seus principals i destacats col·laboradors fins a la seva jubilació el 2004. La seva tasca se cenyia a les activitats de les empreses del seu protector i que afectaven a les ametlles,

els cereals, la verema, el vi i la fabricació d'alcohol, l'avicultura, l'alabastre i a partir de 1965, la joieria. A més de l'Espluga de Francolí, l'àmbit territorial de la seva activitat professional s'estenia a Reus, Tarragona i Barcelona. El 1968 es va casar amb Joana Avià Llord (1944-2017) de Montblanc, amb qui van tenir quatre fills: Teresa i Mont-serrat, bessones, Isabel i Joan. Dels quals té cinc nets: Alba, Guillem, Eduard, Maria i Xiana.

Josep M. amb els seus pares Josep i Antònia.

Amb els fills: Montse, Isabel, Joan i Teresa.

Amb els nets: Maria, Xiana, Guillem, Eduard i Alba.

A Peñíscola amb els companys de Batxillerat l'any 1961.

En el paper de Manelic a *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà,
al Casal de l'Espluga, 1972.

Activitats culturals

Josep M. Vallès ha desenvolupat la seva activitat cultural principalment a la seva vila natal i bona part a redós del Casal, inaugurat el 1965. Si bé amb anterioritat el nostre biografat ja havia col·laborat entre 1961-1964 en l'organització dels armats, del teatre –dins la qual en destaquem la representació anual dels *Pastorets*, la cavalcada dels reis i la ràdio–, fou a partir de 1965 quan la seva dedicació al Casal serà més intensa. Això motivarà que el 1964 formés part de la junta de govern, que entre el 1978-1979 actués de sots-president i que a començaments de 1981 fos elegit president, càrrec que exercirà fins a començament de 1985.

Home inquiet i actiu, el 1987 entrarà a l'Ajuntament com a regidor i al cap de dos anys en fou elegit alcalde, responsabilitat que abandonà el 1990 com a conseqüència del Pla de residus.

Josep M. Vallès ha destacat principalment per les seves activitats de recerca històrica, que és la que toca ressenyar en aquesta biobibliografia.

En primer lloc cal assenyalar la seva pertinença a les diverses associacions d'estudiosos de la seva població, de la comarca i comarques veïnes, entre les quals el Centre d'Estudis Locals del Casal –en què va participar en la seva fundació el 1983. També del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, del qual forma part de la junta de govern–, del Centre d'Estudis de les Garrigues i del Centre d'Estudis Local del Vilosell, en el qual participà també en la seva fundació i on ha assistit a les Jornades de 2017-2019. En tots ha participat en les seves *Trobades* o ha col·laborat en les seves publicacions.

Així, es troba la seva signatura a les revistes *Aplec de treballs*, del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i *Podall*, així com a la revista *El Francolí*, on ha publicat diversos articles relatius al Casal. Les trobades del grup d'estudiosos de les Garrigues i del Vilosell, a més de la seva assistència, s'han vist honorades amb les seves col·laboracions, primer expositives i després amb la corresponent edició.

Vallès ha participat en altres trobades científico-històriques que s'han celebrat a la Conca, al marge dels centres d'estudis, com ara les «Jornades sobre el bosc de Poblet», on la seva presència ha estat constant en les celebrades els anys 2006, 2010, 2015 i 2020. Així mateix, també va estar present al XXXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, celebrat a Montblanc els dies 21 i 22 d'octubre de 2006 amb una comunicació sobre els prenomes de l'Espluga de Francolí durant la Segona República.

La seva presència ha estat també sovintejada en les publicacions de la capital de la comarca, com ara *Espitllera* i *El Foradot*, amb temes espluguins o comarcals i d'actualitat i també a *El Francolí*, sobre diversos aspectes de la seva població.

Com a membre del Consell Assessor de la revista *Cultura i Paisatge a la Ruta del Cister*, és destacada la seva col·laboració especialment sobre temes espluguins, en què destaquen els relatius a Ramon Muntanyola (núm. 10, 2017), el tres balnearis de l'Espluga de Francolí, de Vallfogona i de Rocallaura, emmarcats els tres en la Ruta del Cister (núm. 11, 2018) i la singularitat del celler de l'Espluga de Francolí, projectat per Pere Domènech i Roura (núm. 13, 2021), entre d'altres.

Una de les línies de treball de Josep M. Vallès ha estat la biogràfica de personatges, principalment del segle XX, alguns dels quals relacionats directament amb la seva vila natal o amb la comarca. Destaquen en aquest sentit la biografia del poeta, escriptor, periodista i polític tarragoní Pere Antoni Torres i Jordi (1844-1901), publicada el 2007; de l'espluguí Josep Cabeza i Coll (1871-1945), destacat col·laborador de Josep M. Rendé i Ventosa (1877-1925) en la promoció de la pagesia espluguina i de la comarca, publicada per la Fundació Roca i Galès el 2010; del sarraenc promotor del cooperativisme a la seva població Albert Talavera i Sabater (1888-1970), publicat per les esmentades Fundació i Cossetània (2013); juntament amb el conseller Joan M. Pujals, una síntesi biogràfica acompanyada d'una part de l'obra de l'espluguí sacerdot i poeta Ramon Muntanyola (1917-1973), editat per l'ajuntament de l'Espluga de Francolí amb motiu dels cent anys del seu naixement el 2018.

A banda d'aquests personatges que tingueren tanta importància en la promoció del cooperativisme a la nostra comarca, Josep M. Vallès s'ha endinsat en altres destacats espluguins, sigui per ser fills de la vila, sigui per haver-hi desenvolupat la seva activitat. En aquest sentit cal assenyalar l'edició, de la qual en va ser curador del manuscrit, de Victòria Sans i Martí, (2004); del catalanista i metge de l'Espluga de Francolí entre 1909 i 1919, el barceloní Rafael Battestini i Galup (1886-1939), assassinat pels franquistes a Tarragona el 22 d'abril de 1939 per la seva activitat catalanista. Dins d'aquesta línia de recerca, actualment té en curs de publicació pel Centre de Lectura de Reus el treball titulat *Julià Nougués i Subirà. Ciutadà republicà*; per l'Arxiu de la Diputació de Tarragona el titulat *Josep M. Serret i Bou*, i els relatius a la passada guerra civil i el primer franquisme de la seva població titulats *Revolució i guerra. L'Espluga de Francolí, 1936-1939*, i *El perdó al cel... aquí*

En la presentació de *Cultura i Paisatge* amb Josep M. Rovira, director de la publicació, al Museu de la Vida Rural l'any 2019.

El 2015, en el primer Festival de novel·la criminal a l'Espluga en l'acte central, al Casalet.

justícia! La repressió franquista a l'Espluga de Francolí, 1939-1960, que esperem que vegin ben aviat la llum. També està preparant un treball sobre les morts violentes a l'Espluga, de propera aparició.

Una part important de les seves recerques les ha centrades en analitzar el final del segle XIX i tot el segle XX de la seva població nadiua, l'Espluga de Francolí. Així el famós episodi de l'assassinat del cobrador d'impostos el 4 d'agost de 1899 ha estat tractat en el llibre *Judici a un poble*, publicat per Kit-book, el 2014. Mentre, el segle següent l'enceta amb la recopilació de les notícies que de l'Espluga aplegaven els periòdics de Montblanc entre 1903 i 1923, publicat per Cossetània (2003) i la síntesi històrica de la població que abasta de 1900 fins a la Dictadura de Primo de Rivera (1923) titulada *Relats i Cròniques. L'Espluga de Francolí (1900-1923)*, publicat el 2017, al qual han seguit *De la Dictadura a la República. L'Espluga de Francolí, 1923-1931*, publicat el 2020, i *Visca la República! L'Espluga de Francolí, 1931-1936*, (2021), els tres darrers editats per Kit-Book, de Barcelona.

Tal com hem avançat més amunt, seguiran a aquests volums els dos ja en impremta sobre l'Espluga durant la guerra civil i durant el primer franquisme, fins 1960.

Josep M. Vallès, a més, ha dedicat un estudi molt aprofundit sobre una institució econòmico-social espluguina que ha tingut un gran relleu a la població i que en alguns aspectes ha estat imitada per altres poblacions de la comarca. Es tracta de l'anomenat «Celler de Baix», que analitza amb especial aprofundiment des del seus precedents (anys de finals del segle XIX amb la fundació de la Cooperativa), fins a la fundació del Celler de Baix el 1912, la seva construcció sota projecte i direcció de l'arquitecte Pere Domènech i Roura, així com totes les incidències que l'han afectat fins a arribar el 2013, any precedent a la fusió de l'Agrícola de l'Espluga i Secció de Crèdit SCCL i de la Cooperativa de Viticultors de Solivella SCCL en la nova societat nascuda el 2014, denominada Agrícola de la Conca, SCCL. A través de les seves pàgines hom s'assabenta dels socis fundadors, de les juntes, de les ampliacions, de les compres de maquinària, així com també l'evolució de la producció i dels preus de les diverses collites.

Una menció a part mereixen les col·laboracions de Josep M. Vallès en les publicacions periòdiques del nostre Centre d'Estudis, l'*Aplec de treballs* i el *Podall*, que ambdues compten amb treballs amb la seva signatura.

A la primera hi ha col·laborat amb dos articles biogràfics sobre personatges espluguins; el primer dedicat al mestre d'origen aragonès Josep Mallén i Garzón (1899-1966), publicat al número 24, (2006),

i el segon al qui fou alcalde de la vila durant el període de la República, Ricard Farré Climent (1894-1939), condemnat a través de judici sumaríssim militar de 22 de juny de 1939. Entre els càrrecs que li imputaren excel·lí el de «capitanejar el grup d'espluguins que havien anat a Solivella a reprimir l'aixecament dretà» i fou executat a la Muntanya de l'Oliva de Tarragona el 19 d'octubre del mateix any, publicat al núm. 32 (2014).

Altres dues col·laboracions en la revista foren: l'un sobre l'origen del republicanisme a Vimbodí, amb la problemàtica que generà l'ensenyament laic i religiós a la població, publicat al núm. 30, (2012), i l'altre comprèn una anàlisi econòmica de la població a través de la mirada sobre els anuncis que van aparèixer en els programes de la Festa Major de 1929, 1931 i 1933, publicat al núm. 38 (2020).

Pel que fa a les seves col·laboracions a la revista electrònica *Podall*, destaquen el treball sobre les aigües medicinals i els balnearis a l'Espluga de Francolí als segles XIX i XX, analitzant també els seus precedents històrics, publicat al número 3, (2014). Aquest tema ja l'havia tocat abans a les II Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades de 2006 en analitzar el balneari de Vil·la Engràcia.

Una relació de tots els actes que es dugueren a terme per celebrar el centenari del naixement de mossèn Ramon Muntanyola la va publicar als números 6-7 (2017-18).

Una biografia molt interessant del metge de l'Espluga, l'aragonès Perfecto Gascón Bardají, elaborada amb la col·laboració de les seves quatre filles, Glòria, Carme, Pilar i Eva Gascón Tomàs i publicada als números 6-7, on s'analitza, entre d'altres aspectes, el sumaríssim militar al qual fou sotmès pels franquistes,

A les Jornades del Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades hi fou constant la presència de Josep M. Vallès, on presentà, a partir de les segones, el fruit de les seves recerques. Al treball ja esmentat sobre Vil·la Engràcia, cal afegir-hi l'estudi sobre els establiments emfiteútics al bosc de Poblet en el segle XVIII, presentat a les III Jornades de 2010; l'estudi sobre la Masia del Nougués i la seva problemàtica, presentat a les IV Jornades de 2015, i l'estudi sobre l'explotació de la mineria i la llenya del bosc de Poblet aportat a les V Jornades de 2020. Uns anys abans l'autor ja s'havia endinsat en el Bosc de Poblet en analitzar precisament l'aigua procedent del brollador de les Cent Fonts que va merèixer el premi Bernat Morgades de 1984.

Josep M. Vallès, tot i destacar pels seus treballs sobre l'Espluga, ha traspassat en les seves recerques l'estricta àmbit territorial de la

seva població natal. N'és un bon exemple el seu estudi sobre la Mancomunitat de Catalunya i la seva obra a la comarca, que va merèixer el «Premi Aires de la Conca» de 2016, coeditat entre 2017-2018 pel Consell Comarcal de la Conca de Barberà i la Universitat Rovira i Virgili.

Així mateix, atesos els seus coneixements sobre el cooperativisme –especialment el de la seva vila– i l'obra de la Mancomunitat de Catalunya a la comarca, i també sobre el món teatral, ha col·laborat en obres generals sobre les esmentades temàtiques. Assenyalem el treball sobre el cooperativisme a l'Espluga en el llibre col·lectiu sobre vinyes, vins i cooperativisme a Catalunya, publicat per l'Abadia de Montserrat el 2015. I també sobre la mateixa temàtica al número 286 de la revista *Cooperació Catalana* de la Fundació Roca-Galès. Pel que fa a la Mancomunitat, Vallès ha col·laborat en l'obra de Manel Güell i Eugeni Perea sobre la Mancomunitat de Catalunya a les comarques tarragonines amb una breu biografia del sarralenc i polític Manuel Potau i Grau (nat el 1881).

Respecte al món teatral de l'Espluga i la comarca, molt ben conegut pel nostre biografiat, destaca la seva col·laboració a l'obra sobre la cultura tradicional i popular publicada pel Consell Comarcal

Al Museu de la Vida Rural, en la lectura de poemes de Salvador Espriu i la presentació de les escultures de Manuel Cusachs.

de la Conca de Barberà, específicament sobre el teatre a gairebé totes les diverses poblacions conquenques.

Josep M. Vallès Martí no ha cenyit la seva activitat de recerca històrica només en la publicació del resultat de les seves investigacions, principalment a l'Arxiu Comarcal de la Conca i a altres de les comarques tarragonines, començant pels de la capital –de la Generalitat i de l'Església–, sinó que ha acompanyat aquesta tasca amb la de difusió, a través de conferències, presentacions de llibres i revistes al llarg i ample de la circumscripció tarragonina, amb una temàtica molt variada que va des de biografies de personatges espluguins o relacionats amb l'Espluga, com ara en Lluís Carulla, o els diversos mestres que hi ensenyaren, o els polítics i promotors de la pagesia, com ara l'alcalde Ricard Farré Climent i Josep M. Rendé i Ventosa.

La tasca historiogràfica de Josep M. Vallès Martí no s'ha acabat, perquè continua anant als arxius a la recerca d'aquella informació que necessita per a l'elaboració dels seus estudis. Hem dit més amunt que actualment té diversos llibres a la impremta a punt de veure la llum. De ben segur que ben aviat n'hi podrem afegir algun altre, fruit del seu interès en la recerca i de la seva capacitat de treball. Que per molts anys puguem gaudir de les seves aportacions al coneixement de l'Espluga de Francolí i de les altres poblacions de la nostra comarca amb l'interès i rigor que caracteritza la seva producció històrica.

Fotografia de la portadella de l'article: Assumpció Fonoll (QPR) i Josep M. Vallès en l'estrena de l'obra «Tres testimonis».

Bibliografia

- »L'Aigua de les Cents Fonts: la realització més important a l'Espluga del segle XIX», *Arrels. Miscel·lània d'aportacions històriques i documentals de l'Espluga de Francolí*, 5 (1989), p. 37-83.
- (amb Teresa Vallès Avià), *La custòdia de la Parròquia de Sant Miquel de l'Espluga de Francolí*, Valls, Cossetània Edicions, 2003.
- »Vil·la Engràcia, un balneari a redós de Poblet. Primera indústria turística a l'Espluga de Francolí en el segle XIX», *Actes de les Segones Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades*, Poblet, 2006, p. 515-532.
- »La Unió Agrícola 1905. Els primers cooperativistes espluguins», *Cooperació Catalana*, (Barcelona), 286 (2006), Fundació Roca-Galés, p. 181-19.

- De l'idealisme a l'oblit: poesia i teatre de Pere Antoni Torres Jordi*, Valls, Cossetània Edicions, 2007.
- L'Espluga de Francolí en els setmanaris de Montblanc (1903-1923)*, Cossetània edicions, Valls, 2008.
- Josep Cabeza i Coll*, Fundació Roca i Galès, vol. 15 de Cooperativistes catalans, Cossetània Edicions, Valls, 2009.
- Albert Talavera i Sabater. Un lideratge ambiciós, malaguanyat*, Fundació Roca i Galès, Barcelona, vol. 23 de Cooperativistes catalans, Cossetània Edicions, Valls, 2013.
- (amb Joan M. Pujals), «*Una gran llum d'esperança, l'Espluga de Francolí, 1917- Salou, 1973*, L'Espluga de Francolí, Ajuntament, 2018.
- Rafael Battastini i Galup (1886-1939)*, Cossetània edicions, Valls, 2009.
- »Establiments emfitèutics al bosc de Poblet en el segle XVIII», *Actes de les Terceres Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades: les polítiques de conservació del territori i la gestió del medi*, Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet, 2012, p. 230-240.
- Judici a un poble: l'Espluga de Francolí: la mort del cobrador, 4 d'agost de 1899: el judici, 8-12 d'octubre de 1900*, Barcelona, Kit-Book, 2014.
- »Les aigües medicinals de l'Espluga de Francolí», *Podall (Montblanc)*. 3 (2014), p. 364-391.
- L'Espluga de Francolí, model del cooperativisme català*, a Jordi Planas, *Vinyes, vins i cooperativisme vitivinícola a Catalunya*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2015, p. 437-471.
- »Centenari del naixement de Ramon Muntanyola Llorach (2017)», *Podall (Montblanc)*, 6-7 (2018), p. 683-716.
- La Conca de Barberà en temps de la Mancomunitat de Catalunya (1911-1923)*, Montblanc/Tarragona, 2017. (Edició digital, 2018).
- (Curador, amb la col·laboració de Glòria, Carme, Pilar i Eva Gascón Tomàs), *Perfecto Gascón Bardají, un metge aragonès a l'Espluga de Francolí (1924-1955)*, *Podall (Montblanc)*, 6-7 (2018), p. 164-221.
- »Josep Mallén i Garzón, un mestre republicà a l'Espluga de Francolí», *Aplec de Treballs (Montblanc)*, 24 (2006), p. 183-196.
- »El republicanisme a Vimbodí (1901-1911)», *Aplec de Treballs (Montblanc)*, 30 (2012), p. 157-170.
- »Ricard Farré Climent: alcalde republicà de l'Espluga de Francolí, afusellat pel franquisme (1894-1939)», *Aplec de Treballs (Montblanc)* 32 (2014), p. 163-191.
- »Els programes de la Festa Major de l'Espluga de Francolí (1929-1933)», *Aplec de Treballs (Montblanc)*, 38 (2020), p. 181-196.
- »La quadra de Santes Creus a l'Espluga de Francolí (segles XV-XIX)», *Santes Creus. Revista de l'Arxiu Bibliogràfic (Aiguamúrcia)*, XXX (2019-2020), p. 71-136.
- »El teatre», *Història de la Conca de Barberà. Cultura tradicional i popular*, Consell Comarcal de la Conca de Barberà, Montblanc, 2020, p. 178-209 i 207-211.